

עין משפט
נר מצוה

טו א מיי פֿ״ב מהלכות מילה ה' ד ו טושע' א"ח מ' שלא סעיף ב' וטושע' י"ד מ' רבו סעיף ב':
טז ב מיי פ"ו מהל' ס"ח הלכה ד ופ"ו מהל' לולב ה' ו סמג עין מ' ולחין סעד טושע' א"ח סימן תרנו:
יז א מיי פ"א מהלכות דעות הלכו:
יח ד מיי פ"ג מהלכות קידוש הדם ה' ד:
יט ה מיי פ"ה מהל' מתניתין ומשפטן ה' ד סמג עין קל':
כ ו מיי פ"ב מהלכות שגגות הלכו ט:
כא ז מיי פ"ב מהל' מילה ה' ב סמג עין כ סעיף ג:
י"ד מ' רס"ד סעיף ג:
כב ח טושע' א"ח מ' ד סעיף כ:

מוסף רש"י

מפשיט את הפסח עד החוד. ממחל ומגילו האלמונים עד חמס, שוכל להוציא אימורים, הסקטק חלציו דמין שם, ותו לא מפשיט מיד עד ארבעה זלזרן, היטב הלא (דע"ר קסח). בין שנראה הלכנו, בעליל. ללכ הפנים (מנחות סד). אין מחללין עליו את השבת. ללכת ולהעיר לנ"ך, שהרי אין לר"ן, כיון דפעלל נראה, כ"ד נמי ראוהו (שם). שני סדרים. על לם הפנים, שם המערכת, שם המערכות (מנחות ט). המכניסים עומדים בצפון. דהי שפיר דלחון מסדרין העברה יטו כלפון, דקדושת לפון חמורה (מנחות צט). ופניהם לדרום. וסמכה כמ"ד שולמות מורה ומעבר מנחין ורחקין לפון דרום (שם). אלו מושבים. ועד שלא יגיעו ין מן השלחן אל מנחין (שם). אפילו אלו נוטלין. לפמן ואלו מנחין. אחר שסילקו, אף זה היה חמיר. דמפרש עמלה גמולה דלון מחד שלא ילן שלחן לילא אחד בלא לחס (שם).

רב נסים גאון
יבוא עשה של מילה ודחי עשה ולא תעשה של יום טוב אלא בזמנה שהוא יום ח' וראי שבו נאמר (ויקרא יב) ויבא השמיני ימול, ואמר בפירוש וביום ואפילו בשבת. אבל שלא בזמנה אפילו יום טוב אינה דוחה שאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה, אלא יורד מצורע כי פירש בראיות בבררות שעשה ידחה את לא תעשה ועשה שבו, ויבאר זה כי הקב"ה צוה הגזיר שיגרל שער ראשו מאחר שהקדים האזהרה עליו שלא ילחצו שואמר [במדרש] ג' גדל פרע שער ראשו אחר שאמר תגר לא יעבור על ראשו. הרי הוא דובר זה מורה בלא ומצווה בעשה. וחיוב המצורע בעת שהורה לגלח לא שער בשבוע שואמר (ויקרא יד) והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו. וכשיחננע הגזיר בצרעת רגיע יום ד' שהוא חייב לגלח בו, אמרו הכמים שמצות גילוח של צרעת דוחה עשה ולא תעשה שיש עליו לענין נזירותו, וכי מה שאמר הכותב לענין מצורע את ראשו אחר שאמר יגלח את כל שערו, לא בא אלא לענין נזיר שואמר בו תגר לא יעבור על ראשו לומר כי זו המצוה אינה חייב בא אלא בעת שלא היה בו צרעת, אבל בעת שיהיה בגופו צרעת יגלח את ראשו אפילו שער ראשו שהותרתיו חייב יגלחנו כימי נזירותו חייב לגלח אם היה צרוע. נתקיים

לנו מזה שבנזיר מצורע לבדו יבא עשה ודחי לא תעשה ועשה. ובראש מסכת יבמות (נד ה) אמרו אלא דקיימן לן דאין עשה דחי לא תעשה ועשה ליגמר מנזיר דאחי עשה ודחי לא תעשה ועשה, אלא מנזיר לא גמרינן שכן ישנו בשאלה. ובארז כי דבר זה הוא מיוחד בו לבדו ולא בחולתו, וכי בכל התורה כולה לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה. והזהר לשמור אלו העיקרים שפירשנו שנתון מחבארים לך כל דבר כשתמצא בתלמוד מעין אלו הענינים.
חונן גדול דכתיב בישר קטן נמי כתיב ביה בישר בינוני מגלן.
כפי ידענו כי הקטנים פטורים ממצות, והשכר והעונש הם תלוין בחיוב המצוות, ומאחר שנודע כי לא חייב הכותב במצוות אלא (לפי) [למין] שיש בו עניני החיוב, כגון שהביא ב' בערות ושהגיע למספר שני האנשים ושיצא מגבלת הנערות

קלג:

גב' מנדי קסני. צמתניתין: **וולפו**. כל דברים העושים למילה מוהלין ופורעין ומוציין כו' למה לי דמתן כללא ברישא עושין כל כרכי מילה: **ליצין**. שיורי ערלה. וצמתני ^(א) מפרש אלו הן ליצין המעבדין ויש שאינן מעבדין כגון בשר שאינו חופה רוב העטרה אלא מיעוטא. ומה היא עטרה שורה גצוה המקפת בגיד סביב שממנה הגיד משפע ויורד ללד הקרקע ומשפע ויורד ללד הגוף: **המל** בשבת: **כל זמן שהוא עוסק צה**. שלא סילק ידו אם ראה שנשמיריו צה ליצין צין מעבדין את המילה שאינה כשרה עד שיחתכם צין שאין מעבדין חוזר וחוזק כדולא חדא מילתא היא והרי ניתנה שבת לדחות אצלנה: **פירש**. שסילק ידיו: **על המעבדין חוזר**. שהרי הן כמילה עצמה: **ועל שאין מעבדין אינו חוזר**. דהוי כהמחלה בפני עצמה ועל אלו לא ימתן לחלל את השבת. והיינו דקמני כל כרכי מילה ואפילו ליצין שאין מעבדין חוזר עליהם כל זמן שלא פירש: **מאן סנא פירש אינו חוזר**. ומשום דפירש חשיב ליה חזרה מילתא לנפשה והואיל ולא יעזוב מלואו נינהו לא הדר: **מפשיט (ו)** **פסח עד החוס**. והיינו פירש דמתן במסכת תמיד (פ"ד מ"ב) גבי הפשטו שהיה מתחיל מן הרגלים והיה מפשיט ויורד עד שמגיע לחוה הגיע לחוה חתך את הראש ונתנו למי שזכה צו ואח"כ הכרעיים ומירק והפשטו כו' שמעי' מנייה משהגיע לחוה סילק ידיו מן ההפשט והתחיל להתעסק בנייתוס קלת וגבי עולה כדולה כליל מירק והפשט ומנתח הידים תחילה אחר הראש וגבי פסח נמי משהפשט עד החזה דיכול להוציא אימוריו (א)

רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה היא דתניא ^(ב)ארבעה עשר שחל להיות בשבת מפשיט ^(ג)(אדם) הפסח עד החזה דברי רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה וחכ"א מפשיטין את כולו ממאי עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה התים ^(ה) משום דלא בעינן יזה אלי ואנוהו אבל הכא דבעינן זה אלי ואנוהו הכי נמי ^(ד)דתניא זה אלי ואנוהו ^(ה)התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו ימה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום אלא אמר רב אשי הא מני רבי יוסי היא דתנן ^(ז)יבין שנראה בעליל ובין שלא נראה בעליל מחללין עליו את השבת רבי יוסי אומר נראה בעליל אין מחללין עליו את השבת ממאי דילמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי התים ^(ח) דלא ניתנה שבת לידחות אבל הכא דניתנה שבת לידחות הכי נמי אלא אמרי גהררעי רבנן דפליגי עליה דרבי יוסי היא דתנן ^(ט)ארבעה כהנים נכנסין שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בויכין וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים ליטול שני בויכין המכניסין עומדים בצפון ופניהם לדרום והמוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון אלו מושבים ואלו מניחין טפחו של זה בצד טפחו של זה משום שנאמר ^(י)לפני (ה') תמיד ר' יוסי אומר אפילו אלו נוטלין ואלו מניחין אף זה היה תמיד ת"ר מחלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת מני א"ר כהנא אומן מתקף לה רב פפא אומן לימא להו אנא עברי פלגא דמצוה אתון עבדיתו פלגא דמצוה אלא אמר רב פפא גדול מתקף לה רב אשי גדול בהדיא כתיב ביה ^(יב)וערל זכר אשר לא ימול אלא אמר רב אשי לעולם אומן יוכנון דאתא בין השמשות דשבת ואמרו ליה לא מספקת ואמר להו מספקינא ועבד ולא איסתפק ואישתבח דחבורה הוא דעבד וענוש כרת: מוצצין וכו': אמר רב פפא י'האי אומנא דלא מייץ סכנה הוא ועברין ליה פשיטא מדקא מחללי עליה שבתא סכנה הוא מהו דתימא האי דם מופקד פקיד קמ"ל חבורי מיוחד ודומיא דאיספגלית וכמון מה איספגלית וכמון כי לא עביד סכנה הוא אף ה"נ כי לא עביד סכנה הוא: ונותנין עליה איספגלית: אמר אביי י'אמרה לי אם איספגליתא דכולהון כיבי שב מינאי תרבא וחדא קירא רבא אמר קירא וקלאב רישניא' דרשה רבא במחוזא קרעינהו בני מניומי אסיא למניייהו אמר להו שבקי לכו חדא דאמר שמואל י'האי מאן דמשיי אפיה ולא נגיב טובא נקטרו ליה

צה המילה הכי נמי דכי פירש והדר לאו אתחלתא לנפשה היא והוי כמו שלא פירש וגומר כל מצאותו: **רצנן דפליגי עליה דרבי יוסי**. גבי לחס הפנים: **ארבעס כהנים נכנסין**. להיכל בשבת לקדור לחס הפנים: **שני סדרים**. שתי מערכות של לחס: **שני צויוין**. שתי כפות מלאות לצונה כדכתיב (ויקרא כד) ונתת על המערכת לצונה זכה: **מקדימין לפניים שנים ליטול**. מן השלחן שני סדרים הישנים: **ושנים ליטול שני צויוין**. והשלחן היה נתון אחרו ממזרח למערב ואלו עומדין מהו לרוחצ השלחן כלפון ואלו עומדין לנגדו לדרום. דווקא מכניסין כלפון דכל לפון ענין חשיבות היא כדאמרין במסכת סוכה (דף טו.) גבי חילוק לחס הפנים למשמרה הנכנסת והיוצאת הנכנסין חולקין כלפון כדי שיראו ^(א) נכנסין: **דכי יוסי אומר אפילו אלו נוטלין**. תחילה ומסלקין כולה מן השלחן ולאחר שעשה מניחין אלו: **אף זו סמיה**. ומה אינו מקיים תמיד שלא ילין שלחן בלא לחס. ולרצנן אי שקלי ושצקי ליה והדר מסדרי לא מיקרי להו תמיד אלא התחלה אחריתי ונמצא שמתעבז שלחן בלא לחס וגבי פירש נמי כי הדר אחי מילתא אחריתי היא ולרבי יוסי דלמר כי שצקי והדר מתחלי נמי תמיד הוא דחדא מילתא הוא הכא נמי פירש חוזר אע"פ שאין מעבדין כדולה גמר מילתא היא: **מהנקטינן**. צליצין המעבדין: **מני**. כרת זו של מי הוא: **אמר רב כהנא אומן**. ענוש כרת ובשבת קאי שחילל שבת ולא עשה מצוה: **וינמצא אנה עבדי פלגא**. כלומר הואיל וכשהתחיל ברשות התחיל וחצורה שעשה ברשות עשה אחמי חייב נימא להו לכו אחס וסיימו המלאכה: **אלא אמר רב פפא**. בגדול שמל קמיירי ובחול וענוש כרת דקאמר משום מילה קאמר דעדיין ערל הוא: **וכגון דאחא צין שהמשות**. דכל היום כשר למילה ^(ב) ואמרו ליה לא מספקת לגמור ציוס כהילכתה ותעשה חצורה שבת בלא מצוה וענוש כרת ומייהו מיתה ליכא דלא אתרו ציה למיתה ולא קבל עליו התראה וכתה איכא דאתחלה ברשות לא ^(ג) התחיל ולא ניתנה שבת לדחות אכלו בשעה זו: **מהו דסימא**. נתינתין לא דמנעינן דמחלל שבתא וכתה דדס מיפקד פקיד מופקד ועומד שם כנתון בכלי ובמציאה אין חצורה ואין כאן איסור תורה ומשום הכי שרי ולאו משום סכנה ואומנא דלא מייץ בחול לאו סכנתא היא ולא יעצריה: **קא משמע לן דדס חיבורי מיוחד**. כשיצוא ע"י מציאה ואפילו הכי שרי משום סכנה מדקמני צמתני' גבי איספגלית וכמון: **שז מינאי סכנא**. ז' מנות של חלב: **וחדא דקירא**. עשוה: **קירא וקלאב**. רישני"א הוא זפת של עץ שמוציאים ממנו שלא ע"י האור והיא לצנה: **קרעינהו למנייהו**. שהפסיד להם לגלות רפואה זו: **שצקי לכו חדא**. שלא גיליתי:

^(א) וזהו ק"ו שאמר רבא, ומה אוכל נפש שאע"פ שהיא באזהרה ששמה אינה מצוה ודוחה

י"ט לשחוט ולבשל ולאפות וכו'מלאות פה, מילה שלא בזמנה שאע"פ שהיא בלא זמנה מצוה היא ומעכבתו מלאכול בתרומה, אינו דין שדוחה י"ט, בא לבדו למעט המילה שלא בזמנה. וב אשי אמר שבת שבתון עשה הוא, וי"ט עשה ולי"ח, עשה שבתון, ולא תעשה כל מלאכה לא תעשה, נמצא כתיב ביו"ט עשה ולי"ח והמילה עשה שבת, ולא אתי עשה דמילה ודחי את לא תעשה ועשה דיו"ט. מתני' כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאשפיר לעשות מע"ש אינה דוחה את ביו"ט, וכדומה לו, לבדו, ולא

רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת

גב' מנדי קסני. צמתניתין: **וולפו**. כל דברים העושים למילה מוהלין ופורעין ומוציין כו' למה לי דמתן כללא ברישא עושין כל כרכי מילה: **ליצין**. שיורי ערלה. וצמתני ^(א) מפרש אלו הן ליצין המעבדין ויש שאינן מעבדין כגון בשר שאינו חופה רוב העטרה אלא מיעוטא. ומה היא עטרה שורה גצוה המקפת בגיד סביב שממנה הגיד משפע ויורד ללד הגוף: **המל** בשבת: **כל זמן שהוא עוסק צה**. שלא סילק ידו אם ראה שנשמיריו צה ליצין צין מעבדין את המילה שאינה כשרה עד שיחתכם צין שאין מעבדין חוזר וחוזק כדולא חדא מילתא היא והרי ניתנה שבת לדחות אצלנה: **פירש**. שסילק ידיו: **על המעבדין חוזר**. שהרי הן כמילה עצמה: **ועל שאין מעבדין אינו חוזר**. דהוי כהמחלה בפני עצמה ועל אלו לא ימתן לחלל את השבת. והיינו דקמני כל כרכי מילה ואפילו ליצין שאין מעבדין חוזר עליהם כל זמן שלא פירש: **מאן סנא פירש אינו חוזר**. ומשום דפירש חשיב ליה חזרה מילתא לנפשה והואיל ולא יעזוב מלואו נינהו לא הדר: **מפשיט (ו)** **פסח עד החוס**. והיינו פירש דמתן במסכת תמיד (פ"ד מ"ב) גבי הפשטו שהיה מתחיל מן הרגלים והיה מפשיט ויורד עד שמגיע לחוה הגיע לחוה חתך את הראש ונתנו למי שזכה צו ואח"כ הכרעיים ומירק והפשטו כו' שמעי' מנייה משהגיע לחוה סילק ידיו מן ההפשט והתחיל להתעסק בנייתוס קלת וגבי עולה כדולה כליל מירק והפשט ומנתח הידים תחילה אחר הראש וגבי פסח נמי משהפשט עד החזה דיכול להוציא אימוריו (א)

בלא נימין קורעו ומוציאין מיד והוה ליה פירש מן ההפשט וקאמר רבי ישמעאל שז אינו גומר ומפשיט משום דכיון דפירש הוא חזרה מילתא דאתחלתא לנפשה ושלא לצורך גצוה דומיא דליצין דלא מעבדין: **דלא צעינן זה אלי ואנוהו**. דלמר נטילת האימורין אין הידור מצוה ציפו בשר אכל יפוי מילה מצוה היא: **הוי דומה לו**. ולשון אנוהו אינו והוא אעשה עצמי כמותו לדבך דדרכיו: **צין שנראה**. החדש: **צעליו**. בגילוי לכל יש לדעת שראויה צית דין והקרוצים להם שאין לרין לרואין חוץ לתחום לחלל שבת ולצא ולהעיד לפני צ"ד מחללין: **ר' יוסי אומר כו'**. אלמא אע"ג דליכא מצוה כיון דלאו לצורך גצוה הוא לא מחללין והכא נמי פירש דהוי אתחלתא דחילול כי הכא בלא צורך גצוה לא מחללינן: **לא ניסנה שבת לדחות**. אפילו צהמתחלה דהא נראה צעליל אכל הכא כיון שנתינה שבת לדחות להתחיל

דכי הכותב בנזירות מצורע לבדו יבא עשה ודחי לא תעשה ועשה. ובראש מסכת יבמות (נד ה) אמרו אלא דקיימן לן דאין עשה דחי לא תעשה ועשה ליגמר מנזיר דאחי עשה ודחי לא תעשה ועשה, אלא מנזיר לא גמרינן שכן ישנו בשאלה. ובארז כי דבר זה הוא מיוחד בו לבדו ולא בחולתו, וכי בכל התורה כולה לא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה. והזהר לשמור אלו העיקרים שפירשנו שנתון מחבארים לך כל דבר כשתמצא בתלמוד מעין אלו הענינים.
חונן גדול דכתיב בישר קטן נמי כתיב ביה בישר בינוני מגלן.
כפי ידענו כי הקטנים פטורים ממצות, והשכר והעונש הם תלוין בחיוב המצוות, ומאחר שנודע כי לא חייב הכותב במצוות אלא (לפי) [למין] שיש בו עניני החיוב, כגון שהביא ב' בערות ושהגיע למספר שני האנשים ושיצא מגבלת הנערות

מסורת הש"ס

(א) לעיל קטן: מנחות סג: [וסתפחה פסחים פ"ד, א] (ב) צ"ל (א) [נזיר ב: ט"ז] סוכה א': מילתא פירש בשבת [נמס'] סופרים פ"ג הל' יג, (ד) ר"ה כח: מנחות סד, (ה) מנחות ו. נט: (ו) [קידושין לא: וסס נסמן], (ז) [נבטי' לחא רישאל], (ח) פסחים ד. יומא כח: [מגילה כ,], (ט) כסא': וכתב איכא דמתחילה לאו ברשות, (י) [שיך לעמוד א במשה],

תורה אור השלם

1 צדי חֲמֻרָת יְהוָה יְהוָה לִי לִישׁוּעָה וְהוּא אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ אֱלֹהֵי אֲבִי וְאַרְמְנֵנוּהוּ: שְׁמוֹת טו 2 וְחַתָּה עַל הַדְּשָׁלוֹן לָחֶם פְּגִים שְׁמוֹת טו 3 לִפְנֵי הַמִּזְבֵּי: שְׁמוֹת טו 4 וְצֶרֶךְ וְכָר אֲשֶׁר לֹא יִמּוֹל אֶת בִּשְׂרַ עֶרְלָתוֹ וְנִקְרָאתָ וְנִקְבְּשָׁתָּ הַתּוֹרָה מִעֲמִיקָה אֶת בְּרִיתֵינוּ הַקְּדוּשָׁה: בְּרִאשִׁית יז ד

הגהות הב"ח

(א) גב' הסא אלא משום דלא: (ב) שם ר' יוסי הסא אלא משום דלא ניתנה בשבת: (ג) רש"י ד"ה ליצין וכו' ובמתני'. כ"כ קמנן דף קלז סוף ע"א: (ד) ר"ה מפשיט את הפסח עד וכו': (ה) שם להוצי' אימוריו. כ"כ ע"ל בפסח כ"ב דף קטז בסוף דף: (ו) ר"ה וטעם לנטול וכו' כדי שיהיה שהן נכנסין: (ז) תוס' ד"ה גדול וכו' צאיני ליה למתני':

לעזי רש"י

רישניא. שרף עץ.

רבינו חננאל

עשה שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו, לא תעשה השמר בנבע הצרעת שהוא לאו כאשר פירשנו למעלה. ואם יש בהרת בערלה וימול אחר וחתו אבי הכן, נתקיימה המילה שהיו עשה ונתקיימה תחיבת הצרעת שלא בכוונה, שלא ההודיה התורה אלא בכחכין והאחר לא נתכין, ואין אומרים יבא עשה וידחה לא תעשה אלא אם אין כח כלל לקיים שניהם. ופרקינן דליכא אחר, ואם נאמר למתן עד שיבא אחר וימול ביטלנו וביום השמיני ימול שהוא עשה. ובאנו לפשר עוד תשלום אומר מר י"ט אינו דוחה, אלא בזמנו. פ"י אין מילה דוחה י"ט אלא הנימול ביום ח' שהוא זמנו בלבד, ואמרין מנא הני מילי, ופירשו חזקיה אמן הקדשים שטעונין שריפה, והוא עשה כדכתיב והנזתר ממנו עד בוקר באש תשרפו, ואין שריפת קשרין דוחה י"ט דתנינן בבמראה פרק ביצד צולין את הפסח, דתנן העצמות והגידים והנותר שריפו בששע עשר, ח' ששה שער להיות בשבת שריפו בי"ז שאין דוחה את השבת ולא את יו"ט. וקיימא לן דמילה שלא בזמנה אפילו יו"ט של ראש השנה] אינו דוחה, דתנן שני יו"ט של ר"ה נימול ליי"ב, ללמדך שאין עשה דוחה י"ט, כן המילה שלא בזמנה אינה דוחה י"ט ואין לומר אי הכי אפילו מילה בזמנה, כי מילה בזמנה בפירוש אמורה תורה וביום ואפילו בשבת וכו"ש י"ט. ונקיימן לן דמילה שלא בזמנה אפי' יו"ט שני של ר"ה אינו דוחה, דתנן שני יו"ט של ר"ה נימול ליי"ב, ללמדך שאין עשה דוחה י"ט, כן המילה שלא בזמנה אינה דוחה דתנן שני יו"ט של ר"ה נימול ליי"ב, אביי פירשו מעלות שבת בשבת כו', רבא אמר הוא ולא מכשיריו, פ"י עשית אוכל נפש דוחה י"ט ולא מכשיריו אוכל נפש, כגון חטיבת עצמים מן היצר לבשל ביו"ט, וכדומה לו, לבדו, ולא

^[1] חסר קלת וצ"ל ופי' חזקיה דילפיין זה מנזר מן הקדשים וכו'